

ALEGERILE PARLAMENTARE DIN ANUL 1932 ÎN JUDEȚUL ALBA

Lipsit de o bază de masă, precum și de o concepție clară de guvernare, confruntat cu o puternică presiune a partidelor de opoziție, guvernul Iorga-Argetoianu a fost silit să demisioneze în ziua de 31 mai 1932. Nicolae Iorga a refuzat propunerea de remaniere a guvernului și a afirmat, totodată, că demisia lui este irevocabilă¹. Pe lângă cauzele mai-sus amintite, care au contribuit la căderea guvernului, mai pot fi enumerate și altele: fricțiunile interne, lipsa de încredere și de sprijin manifestate de regele Carol al II-lea și, nu în ultimul rând, agravarea considerabilă a situației economice.

Eșecul acestui guvern de tehnicieni nu a reușit să-l determine pe regele Carol al II-lea să renunțe la planurile sale, care aveau drept scop „măcinarea principalelor partide, atragerea de partea sa a unui număr cât mai mare de oameni politici, crearea unei atmosfere propice instaurării unui regim autoritar”². Consecvent în acțiunea sa de slăbire a partidelor politice, suveranul l-a chemat în țară pentru a-i încredința mandatul de formare a guvernului, pe diplomatul Nicolae Titulescu, care se bucura de o indiscutabilă autoritate, atât în țară, cât și în viața politică internațională și, fapt și mai important pentru regele Carol al II-lea, nu se simțea atașat de nici un partid politic.

Titulescu a început consultările cu liderii formațiunile politice³, dar nu a reușit să formeze guvernul de concentrare națională dorit de rege, deoarece, reprezentanții partidelor nu au agreat ideea de creare a unui guvern de coloratură politică diversă. Menținerea liderilor politici pe aceeași poziție de neparticipare la un guvern de concentrare națională l-a determinat pe Nicolae Titulescu să respingă mandatul.

Ca o consecință a acestei situații, regele Carol al II-lea s-a văzut nevoit să reia relațiile cu partidele politice, încredințând, astfel, Partidului Național-Țărănesc, mandatul de constituire a noului guvern. La 6 iunie 1932 s-a format guvernul prezidat de Alexandru Vaida Voevod. Referindu-se la această schimbare guvernamentală, ziarul *Alba Iulia*, publicație a organizației Partidului Național-Țărănesc din județul Alba, afirma: „guvernul mizeriei care și-a bătut joc de toate instituțiile și toți cetățenii acestei țări, guvernul care a călcat legile țării, guvernul care a făcut atâtea greșeli în străinătate, guvernul țignelii naționale a fost aruncat de la conducere”⁴. Conform dorinței regelui, guvernul condus de Alexandru Vaida Voevod se voia să fie unul de concentrare națională, dar propunerea de participare la guvern nu a fost acceptată de I.G. Duca, Alexandru Averescu, Nicolae Lupu, Gheorghe Brătianu și Octavian Goga.

La 10 iunie 1932 s-a emis decretul de dizolvare a Parlamentului, iar alegerile pentru noul organ legislativ al țării au fost fixate pentru 17 iulie la Adunarea Deputaților și, respectiv, 20-26 iulie pentru Senat.

După refuzul marilor partide politice de a intra în guvern și de a realiza înțelegeri electorale cu Partidul Național-Țărănesc, liderii acestuia au făcut cartel electoral cu Partidul German și cu Uniunea Ucrainenilor din România, acțiune ce se va dovedi extrem de importantă pentru obținerea procentului de 40% din voturile electoratului, ceea ce asigura, conform legii electorale din 27 martie 1926, o majoritate confortabilă în Parlament.

Cum era de așteptat, guvernul a procedat la înlocuirea prefecților instalați de guvernul Iorga-Argetoianu, cu lideri ai organizațiilor județene național-țărănestice. Prefect al județului Alba a fost numit, în data de 13 iunie 1932, dr. Ștefan Pop, care a deținut această funcție până la 14 noiembrie 1933⁵, când s-a format guvernul liberal prezidat de I. G. Duca.

Se poate afirma fără a greși, că alegerile din anul 1932 au constituit pentru formațiunile angajate în cursa electorală un nou prilej de confruntare a programelor lor electorale. Astfel, Partidul Național-Țărănesc a debutat cu publicarea unui manifest⁶, în care se făcea un aspru rechizitoriu la adresa fostului guvern, condus de Nicolae Iorga. Totodată, se preconizau o serie de măsuri care să redreseze situația economică a țării, mai precis, instaurarea ordinii în finanțele statului, suprimarea cheltuielilor inutile, aplicarea legii cumulului, fixarea unui salariu minim, reducerea numărului de funcționari din aparatul administrativ, menținerea regiilor autonome profitabile, instaurarea controlului asupra averii funcționarilor publici și a parlamentarilor. În domeniul agriculturii se preconizau măsuri care să ducă la consolidarea gospodăriilor

¹ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, vol. II, partea I, 1986, p. 957.

² Ioan Scurtu, Ion Bulei, *Democrația la români 1866-1938*, București, Ed. Humanitas, 1990, p. 111.

³ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 957.

⁴ *Alba Iulia*, XIV, nr. 6 din 15 iunie 1932.

⁵ Arhivele Naționale, Direcția Județeană Alba, fond Prefectura județului Alba, dosar 23 646/ 1938, f. 1.

⁶ *Dreptatea*, VI, nr. 1 418, din 27 iunie 1932.

țărănești, dezvoltarea cooperăției și a industriilor cu caracter agricol. Alte prevederi importante menționate în același manifest electoral se refereau la realizarea descentralizării administrative, modificarea legii electorale în vederea suprimării primei majoritare și dezvoltarea învățământului.

Pentru ca prevederile menționate în acest program să fie cunoscute cât mai bine, au fost organizate de către Partidul Național-Țărănesc numeroase întâlniri ale liderilor acestui partid cu electoratul. Cea mai importantă dintre ele a fost, cu siguranță, adunarea care a avut loc la Alba Iulia. Un cotidian local independent a estimat numărul participanților la aproximativ 2 000 de oameni⁷, în timp ce ziarul organizației județene Alba a Partidului Național-Țărănesc a estimat că au fost, aproximativ, 20 000 de oameni⁸.

Pentru ca întrunirea electorală să aibă o asistență cât mai numeroasă, Partidul Național-Țărănesc, care deținea puterea executivă, a organizat transporturi feroviare gratuite spre Alba Iulia, din localitățile Zlatna, Sebeș, Aiud și Blaj. În același scop au fost puse la dispoziție autobuze și camioane⁹.

Conform celor afirmate de ziarul independent *Pacea*, locuitorii satelor au venit cu preoții în frunte, iar tinerii erau îmbrăcați în costume de călușari. Erau numeroase pancarte, pe care se putea citi: „trăiască Iuliu Maniu”, „trăiască Mihalache”¹⁰. Au ținut discursuri: Ioan Pop, președintele organizației județene a Partidului Național-Țărănesc, David Candin, Mihai Popovici, Aurel Vlad, protopopul ortodox Alexandru Baba și Iuliu Maniu¹¹. De la această adunare au lipsit incidentele, dar, se poate spune, că și însuflețirea de altădată, ceea ce demonstrează că a avut loc o scădere a popularității național-țărăniștilor în județul Alba.

O altă întrunire electorală organizată de către partidul de guvernământ, la care a venit și Iuliu Maniu, a avut loc la Abrud. Urarea de bun venit adresată liderului țărănist a fost rostită de Mircea Pop, în timp ce discursul inaugural al adunării l-a avut Candin David, vicepreședintele organizației județene Alba. Numărul participanților a fost, de aproximativ, 5 000 de moți, printre ei aflându-se și V. Aron, Al. Baba și I. Fodorean¹².

Atât în perioada premergătoare alegerilor, cât și în timpul acestora, fruntașii național-țărăniști au desfășurat o vie propagandă, făcând numeroase deplasări în localitățile rurale ale județului. Astfel, la Șard, Ighiu, Bucerdea au fost Gavril Crișan, Candin Pop, protopopul greco-catolic Elie Magda, iar la Hăpria, Straja, Șugag, Laz și Poiana au fost Traian Breazu, Dorin Pop, Bazil Gruia și preotul Fodorean¹³. Același Bazil Gruia a fost și cel care a redactat gazeta *Alba Iulia*, pe toată durata campaniei electorale¹⁴.

Constatând că propaganda socialistă a început să aibă aderență în rândurile electoratului din județ, național-țărăniștii au declanșat în presă, un atac viguros împotriva Partidului Social-Democrat. În acest sens, relevant este articolul scris în *Alba Iulia*, din 7 iulie 1932, în care, se afirma: „Indiferent că pe unii îi cheamă socialiști, tot bolșevici sunt. Ei vor să facă revoluție și să schimbe orânduirea de azi, după placul lor ...Românul nu poate fi bolșevic. El are 2-3 brazde de pământ pe care este stăpân. Nu vom vota cu bolșevicii sau socialiștii, pentru că nu vrem să votăm cu aceia care ne-ar lua, dacă ar putea, averile și nu ne-ar lăsa nici să plângem”¹⁵.

Utilizarea unui limbaj violent la adresa celorlalte partide politice, minimalizarea programelor acestora, precum și o supralicitare a propriilor programe erau practici curente în campaniile electorale din România interbelică. Nu de puține ori, adversarilor politici li se aduceau în presă grave ofense, fiind acuzați de cele mai necinstite practici. Elocvent în sensul celor afirmate mai înainte este articolul scris în aceeași publicație *Alba Iulia*, în care, se afirma că „Liberalii, averescanii, iorghiștii încearcă să cumpere voturile oamenilor cu beutură și bani. Toate crâșmele gem de agenți liberali, cari dau oamenilor de beut pe nimic, pentru ca zăpăcindu-le mintea, să le cumpere cu 5 lei sufletul”¹⁶.

În vederea alegerilor pentru Adunarea Deputaților, la Tribunalul Județean Alba au fost depuse 10 liste electorale, mai precis¹⁷:

Lista nr. 1 – Partidul Național-Țărănesc

Lista nr. 2 – Partidul Național-Liberal (Gh. Brătianu)

⁷ *Pacea*, III, nr. 13, din 3 iulie 1932.

⁸ *Alba Iulia*, XIV, nr. 10, din 7 iulie 1932.

⁹ *Pacea*, III, nr. 13, din 3 iulie 1932.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Alba Iulia*, XIV, nr. 11, din 14 iulie 1932.

¹³ *Idem*, nr. 7, din 23 iunie 1932.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Idem*, XIV, nr. 10, din 7 iulie 1932.

¹⁶ *Idem*, XIV, nr. 11, din 14 iulie 1932.

¹⁷ *Dezbaterile Adunării Deputaților* (în continuare se va cita: *D.A.D.*), nr. 4, ședința din 3 august 1932, p. 74.

- Lista nr. 3 – Partidul Național-Agrar
 Lista nr. 4 – Partidul Țărănesc (dr. N. Lupu)
 Lista nr. 5 – Uniunea Națională
 Lista nr. 6 – Partidul Național-Liberal (I. G. Duca)
 Lista nr. 7 – Partidul Poporului
 Lista nr. 8 – Partidul Social-Democrat
 Lista nr. 9 – Partidul Evreiesc
 Lista nr. 10 – Partidul Maghiar

Numărul relativ mare de partide cu denumiri variate, însă, cu ideologii politice adeseori foarte apropiate și care preconizau cam aceleași soluții pentru marile probleme, constituie dovada unei regrupări a forțelor în ajunul unei noi orientări din viața politică a țării¹⁸.

Listele electorale depuse la Tribunalul Județean Alba aveau următoarea componență¹⁹:

Lista nr. 1
P.N.Ț.
 Iuliu Maniu
 Ioan Pop
 Ioan Fodorean
 Octavian Oniga
 Nicolae Todoran

Lista nr. 2
P.N.L. (Gh. Brătianu)
 Ion Băltariu
 Vasile Dașchievici
 Corneliu Domșa
 Teodor Iacoban
 Eugen Bârsan

Lista nr. 3
P.N.A.
 Zaharie Muntean
 Ion Cușută
 Iosif Pop
 Dumitru Dobrotă
 Eugen Albu

Lista nr. 4
Partidul Țărănesc
 Nicolae Lupu
 Mircea Albini
 Victor C. Irk
 George Barițiu
 Feliciu Moldovan

Lista nr. 5
Uniunea Națională
 Ovidiu Hulea
 Adrian Rațiu
 Ioan Codrea
 Viorel Lucaciu
 Manole Iordachi

Lista nr. 6
P.N.L. (I. G. Duca)
 Nicolae D. Chirculescu
 Danil Tecău
 Ovidiu Radeș
 Nicolae Milea
 Ioan Voișian

Lista nr. 7
Partidul Poporului
 Ioan Micu
 Ioan G. Tatoi
 Candin Prada
 Ioan I. Danciu
 Nicolae I.D. Anca

Lista nr. 8
P.S.D.
 Iosif Jumanca
 Grigorie Șerbu
 Ștefan Crișan
 Simion Borna
 Iuliu Suciu

Lista nr. 9
Partidul Evreiesc
 Iosif Fischer
 Maurițiu Deutsch
 Alfred Bleicher
 Francisc Jambor
 Izso Engelberg

¹⁸ Marcel Ivan, *Evoluția partidelor noastre politice în cifre și grafice 1919-1932*, Sibiu, Ed. Krafft et Drotleff S. A., f. a., p. 33-34.

¹⁹ *Monitorul oficial*, nr. 173, din 26 iulie 1932.

Lista nr. 10
Partidul Maghiar
 Andrei Szabó
 Gavril Sebestyén
 Iosif Szakács
 Francisc Szöcs
 Sipos Ioan Hegedüs

În conformitate cu articolul 43 din legea electorală din 27 martie 1926, președintele Comisiei Electorale Județene Alba a făcut publice secțiile de votare pentru Adunarea Deputaților și Senat, precum și repartizarea alegătorilor pe secțiile de votare.

Pentru Adunarea Deputaților au fost stabilite 23 de secții de votare²⁰:

I	Abrud	IX	Ghirbom	XVII	Ciumbrud
II	Abrud	X	Vințu de Jos	XVIII	Ocna Mureș
III	Bucium-Izbița	XI	Benic	XIX	Ocna Mureș
IV	Zlatna	XII	Teiuș	XX	Pianu de Sus
V	Zlatna	XIII	Teiuș	XXI	Sebeș
VI	Ighiu	XIV	Poiana Ampoiului	XXII	Sebeș
VII	Alba Iulia	XV	Aiud	XXIII	Săsciori
VIII	Alba Iulia	XVI	Aiud		

Pentru alegerile de senatori, la colegiul universal, au fost stabilite următoarele secții de votare²¹:

I	Abrud	VII	Alba Iulia
II	Abrud	VIII	Aiud
III	Zlatna	IX	Aiud
IV	Ighiu	X	Ocna Mureș
V	Teiuș	XI	Sebeș
VI	Alba Iulia	XII	Săsciori

Alegerile din județul Alba pentru Adunarea Deputaților s-au încheiat cu următoarele rezultate²²:

Alegători înscriși	Voturi anulate (neexprimate)	Voturi necontestate	Voturi contestate	Voturi anulate	Alegători votanți	Alegători care nu s-au prezentat la vot
55 314	512	36 977	1	954	37 932	16 870

Lista nr. 1	a obținut 22 529 voturi, adică 39,39%
Lista nr. 2	a obținut 925 voturi, adică 2,44%
Lista nr. 3	a obținut 1 226 voturi, adică 3,23%
Lista nr. 4	a obținut 1 598 voturi, adică 4,21%
Lista nr. 5	a obținut 1 743 voturi, adică 4,60%
Lista nr. 6	a obținut 2 890 voturi, adică 7,62%
Lista nr. 7	a obținut 526 voturi, adică 1,39%
Lista nr. 8	a obținut 1 906 voturi, adică 5,02%
Lista nr. 9	a obținut 546 voturi, adică 1,44%
Lista nr. 10	a obținut 3 098 voturi, adică 8,14%

²⁰ *Alba Iulia*, XIV, nr. 10, din 7 iulie 1932.

²¹ *Ibidem*.

²² *D.A.D.*, nr. 4, ședința din 3 august 1932, p. 74 -75.

Rezultatele alegerilor pentru Adunarea Deputaților, pe secțiile de votare ale Circumscripției Electorale Alba, sunt prezentate în anexa de la sfârșitul articolului²³.

Datorită faptului că Partidul Național-Țărănesc a câștigat în mod detașat alegerile organizate pentru Adunarea Deputaților, atât la nivelul județului, cât și la nivelul întregii țări, cele 5 locuri de deputați repartizate județului Alba au fost atribuite național-țărăniștilor. Drept rezultat, Iuliu Maniu, Ioan Pop, Ioan Fodorean, Octavian Oniga și Nicolae Todoran au fost declarați deputați²⁴.

Alegerile pentru Senat s-au încheiat cu următoarele rezultate²⁵:

a) colegiul universal

Nr. reprezentanților de ales	Alegători înscriși	Alegători votanți	Nr. voturilor nule (neexprimate)	Nr. voturilor anulate
1	28403	16 638	46	284

Listele de candidați în ordinea înscrisă în buletin:

Alexandru Danciu - Partidul Poporului - a obținut 445 voturi

Francisc Boțian – Partidul Național-Țărănesc – a obținut 12 093 voturi

Albert Fogaras – Partidul Maghiar – a obținut 1 979 voturi

Ion Tocaciu – P.N.L. (I.G. Duca) – a obținut 1 662 voturi

Vasile Urzică – independent – a obținut 175 voturi

A fost ales senator Francisc Boțian, din partea Partidului Național-Țărănesc.

b) colegiul consiliilor comunale și județene

Nr. reprezentanților de ales	Alegători înscriși	Alegători votanți	Nr. voturilor nule (neexprimate)	Nr. voturilor anulate
1	1465	1363	1	17

Listele de candidați în ordinea înscrisă în buletin:

Ion Rusu Abrudeanu – P.N.L. (I. G. Duca) – a obținut 263 voturi

Candin David – P.N.Ț. – a obținut 1 083 voturi

A fost ales senator de Alba, la colegiul consiliilor comunale și județene, Candin David.

Analiza rezultatelor obținute în urma alegerilor parlamentare din județul Alba permite formularea unor concluzii. Se poate afirma, fără nici un dubiu, că Partidul Național-Țărănesc a câștigat în mod detașat aceste alegeri, lucru dovedit de faptul că locurile de deputați și senatori atribuite județului au fost obținute de către acest partid. Victoria electorală a Partidului Național-Țărănesc demonstrează, încă o dată în plus, că Alba era cel mai național-țărănist județ din România, el reprezentând, pentru partidul mai sus-menționat, un adevărat fief electoral.

Liberalii, ca și în precedentele alegeri, din anul 1931, au obținut rezultate modeste, ei nereușind nici de această dată să câștige prea multă popularitate în rândul electoratului din județ. Ba mai mult, liberalii au fost devansați de către Partidul Maghiar, care s-a situat pe locul doi, el dovedind și de această dată o remarcabilă constanță în alegeri.

Rezultate bune a obținut Partidul Social-Democrat și, relativ bune, Partidul Țărănesc și Uniunea Națională, restul formațiunilor politice întrunind un număr redus de voturi.

SORIN ARHIRE

²³ *Alba Iulia*, XIV, nr. 12, din 18 iulie 1932.

²⁴ *D. A. D.*, nr. 8, ședința din 9 august 1932, p. 190.

²⁵ *Monitorul oficial*, nr. 176, din 29 iulie 1932.

Anexă: Rezultatele alegerilor pentru Adunarea Deputaților

Nr. secț. de vot.	Localitatea secției de votare	PNT	PNL (Gh.B)	PNA	Part. Țăr.	Uniun Naț.	PNL (Duca)	Part. Pop.	PSD	Part. Evr.	Part. Magh.	Total	Anu -late
I	Abrud	804	6	59	20	11	79	96	53	3	77	1 239	31
II	Abrud	527	17	16	17	8	68	97	113	1	44	931	20
III	Bucium	471	1	9	12	32	46	164	63	8	1	847	19
IV	Zlatna	1 229	9	25	47	7	181	8	151	3	93	1745	22
V	Zlatna	1 490	16	45	41	11	18	161	30	18	3	1876	43
VI	Ighiu	1 645	31	45	89	233	115	8	138	0	43	2363	59
VII	Alba Iulia	1 035	55	39	44	10	114	6	52	226	303	1957	70
VIII	Alba Iulia	1 645	91	64	46	13	158	8	14	0	5	2093	49
IX	Ghirbom	880	62	35	58	33	165	2	23	4	10	1304	42
X	Vințu de Jos	1 279	31	35	40	13	131	6	38	23	59	1653	71
XI	Benic	903	20	41	57	199	53	4	92	4	80	1551	98
XII	Teiuș	1 316	65	41	93	121	66	6	75	32	119	1960	26
XIII	Teiuș	1 083	43	109	139	235	85	12	31	6	109	1852	36
XIV	Poiana	662	78	33	38	99	16	11	0	0	220	1165	25
XV	Aiud	424	31	38	148	83	36	3	28	59	686	1536	106
XVI	Aiud	900	32	29	43	133	43	16	44	11	220	1527	56
XVII	Ciumbrud	434	47	45	175	268	37	11	42	18	364	1469	28
XVIII	Ocna Mureș	975	54	58	63	34	180	6	86	7	176	1639	86
XIX	Ocna Mureș	548	39	43	83	56	190	15	428	83	437	1988	73
XX	Pianu de Sus	1195	72	24	33	37	257	4	14	4	0	1770	130
XXI	Sebeș	910	43	266	133	26	212	9	161	17	43	1870	50
XXII	Sebeș	1 377	43	46	26	21	158	6	175	6	9	1980	113
XXIII	Săsciori	810	39	81	53	38	346	5	44	8	4	1447	19

THE PARLIAMENTARY ELECTIONS FROM 1932 IN THE ALBA COUNTY**SUMMARY**

The article presents the parliamentary elections, which took place in 1932 in the Alba County. The electoral law from 1926 these electinos. Five seats were distributed to the Alba County in the Deputies Assembly and two seats in the Senate. The most significant parties according to their results were: the National-Peasant Party, the Magyar Party and the Social-Democratic Party. The National-Peasant Party met the most of the votes both for the Deputies Assembly and the Senate. As a consequence, it won the seven seats assigned to the Alba County in the two Houses of the Parliament, more exactly the two Senator's seats, that is, the seat for the universal college and that for the college of the communal and county councils and, of course, the five seats in the Deputies Assembly. The Liberals obtained a very small number of the votes. The elections proved that the National-Peasant Party was the most powerful one in the Alba County.